

4. Overheidsfinanciën

Het overheidstekort is in 2013 teruggelopen tot 2,7% bbp, waarmee het voor het eerst sinds 2008 uitkwam onder de referentiedrempel van 3%, die een buitensporig overheidstekort aangeeft. De verbetering met 1,3 procentpunt ten opzichte van 2012 is het gevolg van door de verschillende entiteiten genomen structurele maatregelen inzake verhoging van de ontvangsten en vermindering van de uitgaven, de daling van de rentelasten en niet-recurrente factoren. Aan het einde van het jaar beliep de schuld 99,7% bbp. Het nastreven van de doelstellingen van het stabiliteitsprogramma, namelijk een structureel evenwicht in 2015 en een structureel overschot van 0,75% bbp in 2016 en de jaren daarna, is noodzakelijk voor de financiering van een groot gedeelte van de budgettaire gevolgen van de vergrijzing van de bevolking, die in België aanzienlijk zijn. Voorts werd, in het kader van de zesde staatshervorming, de herziening van de wet betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten door een bijzondere meerderheid goedgekeurd. Ze wordt van kracht op 1 juli 2014. Het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de economische en monetaire unie, en meer bepaald het budgettaire gedeelte, het zogenoemde begrotingspact, werd dan weer geratificeerd door de verschillende parlementen. Ook de tenuitvoerlegging ervan op het niveau van de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten werd geregeld.

4.1 Overzicht van het begrotingsbeleid

Tekort neemt aanzienlijk af, tot onder drempel van 3 % bbp

De Belgische overheid sloot het verslagjaar af met een tekort van 2,7 % bbp, of 1,3 procentpunt bbp minder dan het jaar voordien.

Die verbetering was het resultaat van structurele overheidsmaatregelen in combinatie met het effect van de gunstige ontwikkelingen op de financiële markten en met eenmalige factoren. Zo namen de federale regering en de gemeenschappen en gewesten consolideringsmaatregelen die, net als in 2012, voor een structurele verbetering van het saldo zorgden. Die maatregelen waren voornamelijk gericht op de ontvangsten, die naar een nieuw hoogtepunt werden getild. Ze zetten tevens een rem op het stijgingstempo van de primaire uitgaven, die terugliepen in verhouding tot het bbp. Ook de nieuwe daling van de rentelasten droeg bij tot de verkleining van het structurele tekort. De niet-recurrente

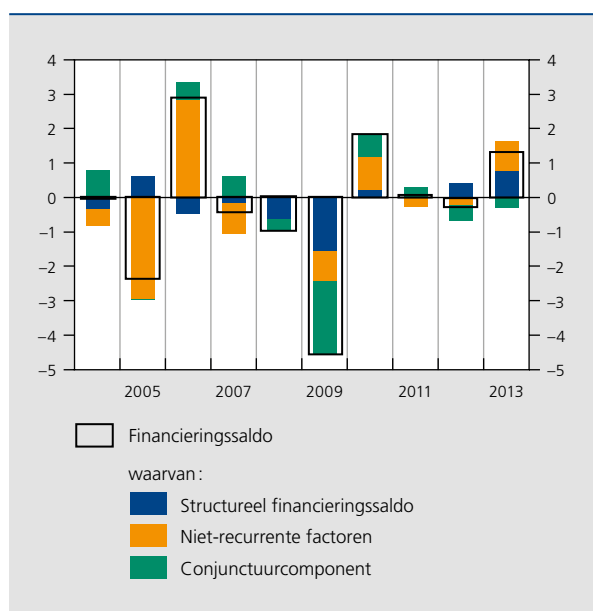
factoren van hun kant flatteerden het niveau van het nominale tekort. In 2012 hadden ze, en dan meer bepaald de herkapitalisatie van Dexia, het financieringsaldo van de overheid ten belope van 0,4 % bbp negatief beïnvloed. In 2013 sorteerden ze een positief effect van 0,4 % bbp; het ging daarbij voornamelijk om de fiscale regularisatie en om de opbrengst van de verkoop van mobilofonielicenties.

De overheidsfinanciën hadden daarentegen te lijden onder de futloze economische bedrijvigheid in de loop van het verslagjaar.

Voor het eerst sedert 2008 slonk het tekort van de overheid dus tot onder de referentiedrempel van 3 % bbp; die drempel wijst op een buitensporig overheidstekort zoals dat gedefinieerd is in het Europees normatief kader. In 2009 was deze drempel ruimschoots overschreden als gevolg van de financiële crisis en de daaruit voortvloeiende economische recessie. In december van datzelfde jaar had de Ecofin-Raad België derhalve aan een procedure bij buitensporige tekorten (EDP) onderworpen en ons land aanbevolen zijn begrotingstekort vanaf 2012 onder die

GRAFIEK 76 DETERMINANTEN VAN HET VERLOOP VAN HET FINANCIERINGSSALDO VAN DE OVERHEID⁽¹⁾

(verandering ten opzichte van het voorgaande jaar, in procentpunt bbp)

Bronnen: EC, INR, NBB.

(1) Volgens de methodologie van de EC teneinde het saldo te corrigeren voor het effect van de conjunctuurcyclus.

drempel te brengen. De Raad had daartoe een structurele inspanning geëist van gemiddeld 0,75 % per jaar tijdens de periode 2010-2012.

In het kader van de consolidering die volgde op het inzetten van de EDP zijn de ontvangsten sneller toegenomen dan de uitgaven. Ten opzichte van 2000 wordt de sterkste stijging echter opgetekend bij de uitgaven, ondanks een duidelijke daling van de rentelasten.

Op 21 juni 2013 stelde de Ecofin-Raad vast dat België geen effectief gevolg heeft gegeven aan deze aanbeveling. Volgens de in het voorjaar beschikbare cijfers, beliep de financieringsbehoefte in 2012 3,9 % bbp, en de EC had de gemiddelde jaarlijkse structurele inspanning op 0,3 % bbp geraamd voor de periode van 2010 tot 2012, waarbij dat laatste jaar het enige was met een volwaardige federale regering. De Ecofin-Raad ging derhalve een stap verder in de EDP en maande België aan om de noodzakelijke maatregelen te nemen teneinde in 2013 het buitensporig tekort weg te werken. Tegen die achtergrond werd besloten dat het nominale tekort teruggebracht moest worden tot 2,7 % bbp zodat ten opzichte van de drempel van 3 % bbp een voldoende ruime veiligheidsmarge kon worden gecreëerd. Een dergelijke verbetering zou, volgens de voorjaarsprognoses van de EC, neerkomen op een daling van het structurele tekort met 1 % bbp tijdens het verslagjaar. Voor 2014 heeft de Ecofin-Raad geëist dat België structurele maatregelen zou voorstellen om het buitensporig tekort duurzaam te corrigeren en voldoende vooruitgang te boeken om de middellangetermijndoelstelling te bereiken, wat voor ons land een overschot van 0,75 % bbp in structurele termen impliceert. De Ecofin-Raad heeft België tevens verzocht

TABEL 19 NORMEN INZAKE HET FINANCIERINGSSALDO VAN DE OVERHEID⁽¹⁾
(in % bbp)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Stabiliteitsprogramma									
April 2008	0,0	0,3	0,7	1,0					
April 2009	-1,2	-3,4	-4,0	-3,4	-2,6	-1,5	-0,7	0,0	
September 2009 (aanvulling)		-5,9	-6,0	-5,5	-4,4	-2,8	-1,3	0,0	
Januari 2010		-5,9	-4,8	-4,1	-3,0	-2,0	-1,0	0,0	
April 2011			-4,1	-3,6	-2,8	-1,8	-0,8	0,2	
April 2012				-3,7	-2,8	-2,15	-1,1	0,0	
April 2013 ⁽²⁾					-3,9	-2,5	-2,0	-0,5	0,4
p.m. Juni 2013 ⁽³⁾						-2,7	-2,1		
p.m. Realisaties	-1,0	-5,6	-3,7	-3,7	-4,0	-2,7 r			

Bronnen: EC, FOD Financiën, INR, NBB.

(1) Net als in de andere tabellen en grafieken van dit hoofdstuk, en overeenkomstig de regels van de procedure bij buitensporige overheidstekorten (EDP), met inbegrip van de nettorentewinsten van financiële transacties, zoals swaps.

(2) Deze saldi stemmen overeen met structurele financieringssaldi ten belope van, respectievelijk, -2,9 % bbp in 2012, -1,8 % in 2013, -1,2 % in 2014, 0 % in 2015 en 0,75 % in 2016.

(3) Beslissing van de Ecofin-Raad van 21 juni 2013.

TABEL 20 OVERHEIDSREKENINGEN⁽¹⁾
(in % bbp)

	2000	2008	2009	2010	2011	2012	2013 r
Ontvangsten	49,0	48,7	48,1	48,7	49,6	51,0	51,5
Uitgaven	49,0	49,7	53,7	52,4	53,3	54,9	54,2
Primaire uitgaven	42,5	45,9	50,0	49,1	50,0	51,6	51,1
Rentelasten	6,6	3,8	3,6	3,4	3,3	3,4	3,2
<i>p.m. Primair saldo</i>	6,5	2,8	-1,9	-0,4	-0,4	-0,6	0,5
Financieringssaldo	0,0	-1,0	-5,6	-3,7	-3,7	-4,0	-2,7

Bronnen: INR, NBB.

(1) Volgens de methodologie die wordt gebruikt in het kader van de EDP.

een verslag in te dienen over de expliciete coördinatiebepalingen die erop gericht zijn de begrotingsdoelstellingen op het federale niveau en op het niveau van de deelgebieden bindend te maken vanuit een planningsperspectief op middellange termijn.

Als reactie op deze beslissingen van de Ecofin-Raad legden de federale regering en de regeringen van de gemeenschappen en gewesten, vanaf de maand juli, de totale begrotingsdoelstelling voor 2013 vast op 2,5 % bbp, teneinde een veiligheidsmarge aan te leggen, en ze namen supplementaire maatregelen om dit te verwezenlijken. De federale regering heeft er zich eveneens toe verbonden de schuld onder de 100 % bbp te houden. Overeenkomstig de verplichtingen die voortvloeien uit een andere Europese verordening uit het twopack, die op 30 mei van kracht werd, hebben de federale overheid en de overheden van de gemeenschappen en gewesten driemaandelijks verslagen uitgebracht over de vooruitgang die inzake de tenuitvoerlegging van de beslissing van de Ecofin-Raad is geboekt en op 15 oktober bij de EC en bij de Eurogroep hun ontwerp-begrotingsplan ingediend dat voor 2014 een structureel tekort van 1,2 % bbp beoogt, wat betekent dat de nominale financieringsbehoefte wordt teruggebracht tot 2,1 % bbp. Op 15 november oordeelde de EC dat dit ontwerpplan grotendeels in overeenstemming was met de vereisten van het Stabiliteits- en groeipact, ook al verwacht ze, bij ontstentenis van extra maatregelen, een groter tekort dan dat waar in de begroting gewag van wordt gemaakt.

Voor de jaren na 2014 heeft de federale regering ook het begrotingstraject herzien in haar meest recente, van april 2013 daterende versie van het stabiliteitsprogramma. Dat traject beoogt voortaan een structureel evenwicht in 2015 en een structureel overschot van 0,75 % bbp in 2016,

overeenkomstig de doelstelling op middellange termijn. Zoals blijkt uit Kader 8 is die doelstelling een noodzakelijke voorwaarde om de talrijke uitdagingen aan te gaan die de komende jaren op de overheidsfinanciën zullen wegen, om te beginnen die van de vergrijzing van de bevolking.

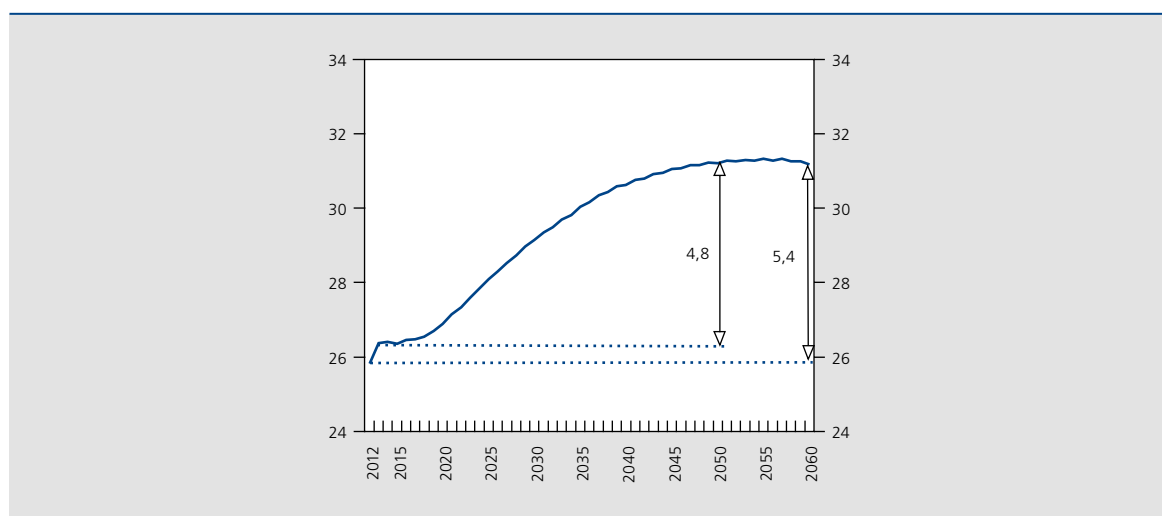
Het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie, waarvan het begrotingsonderdeel beter bekend staat als het begrotingspact of 'fiscal compact', bepaalt dat de evenwichtsregel die eist dat de middellangetermijndoelstelling, zoals gedefinieerd in het Stabiliteits- en groeipact, wordt bereikt of dat ernaar wordt geconvergeerd, moet worden omgezet in het nationaal recht van de 25 ondertekenende lidstaten. Dit verdrag werd door de verschillende Belgische parlementaire vergaderingen tussen december 2012 en december 2013 bekrachtigd. Het samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 tussen de federale staat, de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschapscommissies, dat aan de verschillende parlementaire vergaderingen ter instemming is voorgelegd, geeft uitvoering aan de sleutelaspecten van het begrotingspact. Dit akkoord bepaalt dat, in het kader van de bijwerkingen van het stabiliteitsprogramma, de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen in nominale en structurele termen zullen worden verdeeld over de verschillende beleidsniveaus, en dit op basis van een advies van de afdeling 'Financieringsbehoeften van de overheid' van de Hoge Raad van Financiën. Die verdeling zal moeten worden goedgekeurd door een beslissing van het Overlegcomité, een orgaan dat bestaat uit de eerste minister en de ministers-presidenten van de gemeenschappen en gewesten. De afdeling 'Financieringsbehoeften van de overheid' is ook aangeduid als het onafhankelijk orgaan dat onder meer toezicht houdt op de naleving van deze beslissingen en, meer algemeen, nagaat of de regeringen hun verbintenissen nakomen.

Kader 8 – De begrotingsdoelstellingen op middellange termijn in het licht van de vergrijzing

Overeenkomstig het preventieve gedeelte van het Stabi­liteits- en groeipact, moeten de lidstaten van de EU op middellange termijn een begrotingsdoelstelling naleven die op lange termijn de houdbaarheid van de overheidsfinanciën waarborgt. Het gaat hierbij om een landenspecifieke cijfermatige doelstelling, die wordt berekend volgens een door de EC opgestelde en door de Ecofin-Raad goedgekeurde methodologie. Bij deze becijfering wordt onder meer rekening gehouden met de omvang van de overheidsschuld, alsook met de verwachte stijging van de overheidsuitgaven als gevolg van de vergrijzing van de bevolking.

PROJECTIE VAN HET VERLOOP VAN DE SOCIALE UITKERINGEN BIJ ONGEWIJZIGD BELEID

(in % bbp)

Bron : SCvV.

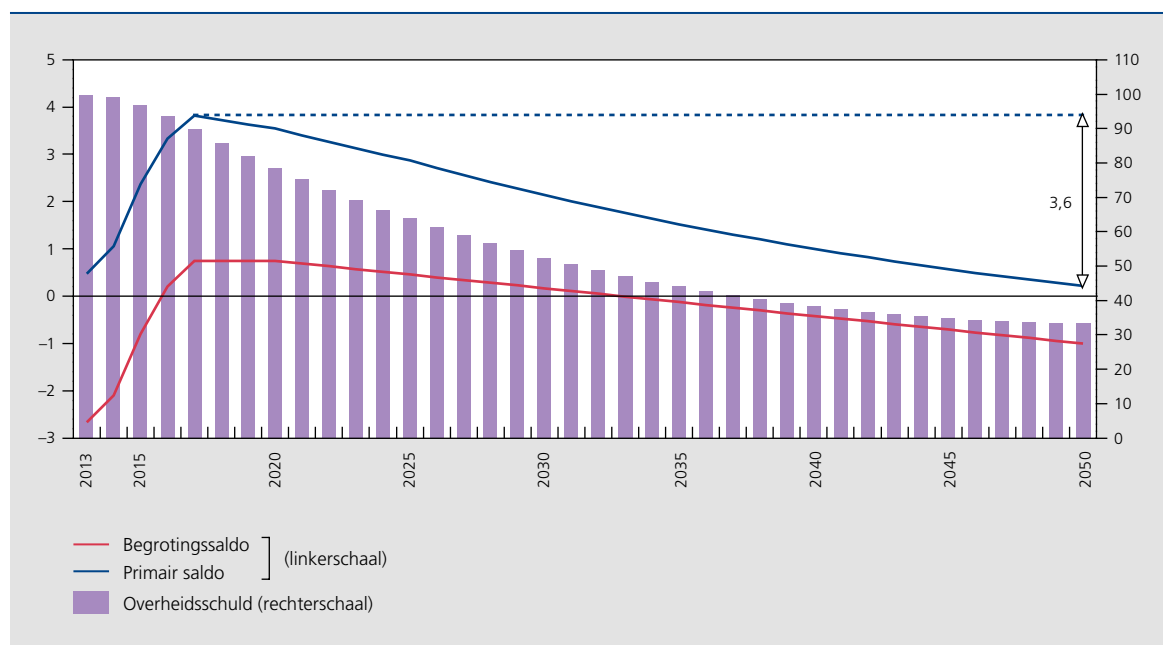
De vergrijzing van de bevolking zal vooral de uitgaven voor pensioenen en voor gezondheids- en ouderenzorg opvoeren. De Studiecommissie voor de vergrijzing (SCvV) gaat er in haar verslag van juli 2013 van uit dat, bij ongewijzigd beleid, de sociale uitkeringen in België tussen 2012 en 2060 met 5,4 procentpunt bbp zullen oplopen. Tijdens het eerste jaar van die periode zijn de sociale uitkeringen met 0,6 procentpunt toegenomen, als gevolg van de futloze economische bedrijvigheid. Tussen 2013 en 2050 zouden ze met 4,8 procentpunt omhooggaan; nadien zou een stabilisatie volgen. Dergelijke projecties op lange termijn zijn uiteraard omgeven door heel wat onzekerheid, zoals blijkt uit de frequente opwaartse herzieningen van de ramingen van de SCvV. De Working Group on Ageing Populations and Sustainability, die is ingesteld in het kader van de EU, hanteert uitgangshypothesen die enigszins afwijken van die van de SCvV en raamt dat de aan de vergrijzing verbonden budgettaire kosten hoger zullen uitvallen. De raming voor België behoort tot de hoogste van de EU-landen.

Voor België impliceert de begrotingsdoelstelling op middellange termijn een overschot van 0,75 % bbp in structurele termen. Volgens het in april 2013 goedgekeurde stabiliteitsprogramma zal dit overschot in 2016 worden gerealiseerd, nadat in 2015 een structureel begrotingsevenwicht zal zijn bereikt. Indien deze doelstelling wordt gehaald, zal een aanzienlijke budgettaire marge ontstaan die zal kunnen worden aangewend om de als gevolg van de vergrijzing verwachte stijging van de sociale uitkeringen op te vangen, aangezien, enerzijds, de versnelde schuldafbouw de rentelasten zal doen dalen en, anderzijds, op het ogenblik dat de vergrijzingskosten zullen oplopen, men zal kunnen interen op het begrotings­surplus.

Die visie wordt duidelijk gestaafd door de resultaten van een simulatieoefening met betrekking tot het verloop van de overheidsfinanciën op lange termijn. Bij deze oefening wordt uitgegaan van de hypothese dat het structurele begrotingsoverschot van 0,75 % bbp in 2016 zal worden bereikt en tot 2020 zal standhouden. Het financieringssaldo van de overheid zou vervolgens tenderen naar een tekort van 1 % bbp in 2050. Deze optie past in het Europese governancekader, waarin wordt bepaald dat het begrotingstekort op middellange termijn maximaal 1 % bbp mag bedragen, voor zover de sociale uitkeringen op dat ogenblik gestabiliseerd zijn. Bij deze oefening worden voorts de macro-economische hypothesen gehanteerd die het referentiescenario van de SCvV ondersteunen. Volgens dat scenario zal de arbeidsproductiviteit tijdens de periode 2014-2050 met gemiddeld 1,3 % per jaar toenemen, terwijl de werkgelegenheid met 0,2 % zal groeien, waardoor de economische bedrijvigheid met gemiddeld 1,5 % per jaar zal aantrekken.

SCENARIO MET BETREKKING TOT HET VERLOOP VAN DE OVERHEIDSFINANCIËN OP BASIS VAN DE BEGROTINGSDOELSTELLINGEN OP MIDDELLANGE TERMIJN ⁽¹⁾

(in % bbp)

Bronnen: SCvV, INR, NBB.

(1) Op basis van de macro-economische hypothesen van het referentiescenario van de SCvV en van de hypothese volgens welke de impliciete rente op de overheidsschuld zou stijgen tot 3,75 % in 2025 en zich vervolgens op dat niveau zou stabiliseren.

Volgens dit scenario zou het primair saldo kunnen teruglopen van 3,8 % bbp in 2017 tot 0,2 % bbp in 2050. Bijgevolg zou een budgettaire marge ontstaan van 3,6 % bbp, die zou kunnen worden gebruikt om de aan de vergrijzing verbonden budgettaire kosten te financieren. Mocht het overschot van 0,75 % bbp worden bereikt, dan zou het dus mogelijk moeten zijn de vergrijzingskosten, zoals die door de SCvV worden geraamd, voor driekwart vooruit te financieren.

Om ook in de toekomst de sociale uitkeringen en de andere uitgaven te kunnen financieren zonder een bovenmatige fiscale druk te moeten uitoefenen, is het derhalve aangeraden de in het stabiliteitsprogramma van april 2013 vastgelegde doelstellingen te bereiken en op middellange termijn een structureel overschot van 0,75 % bbp te boeken. Gelet op, enerzijds, de talrijke onzekerheden rond de raming van de aan de vergrijzing verbonden budgettaire kosten en, anderzijds, de overige behoeften op lange termijn, zou het raadzaam zijn dit beoogde overschot als een minimum te beschouwen.

Door minder ambitieuze doelstellingen na te streven en het hierboven vermelde overschot pas veel later te bereiken, of zelfs helemaal niet, zou slechts een kleiner gedeelte van de budgettaire kosten van de vergrijzing vooruitgefinancierd kunnen worden. Dat zou ook het geval zijn, mocht de economische groei trager uitvallen dan waar in het referentiescenario van de SCvV wordt van uitgegaan. Er zijn dus maatregelen nodig om zowel de arbeidsparticipatie als de arbeidsproductiviteit op te voeren zodat het niveau van het potentiële bbp stijgt. Een dergelijke vooruitgang is immers onontbeerlijk om de hypothesen met betrekking tot de economische groei, waarop het referentiescenario van de SCvV is gebaseerd, te bereiken en, idealiter, te overtreffen.

Door de begrotingsdoelstelling op middellange termijn onverwijd te bereiken, zou de verwachte stijging van de aan de vergrijzing verbonden uitgaven weliswaar goeddeels vooruitgefinancierd kunnen worden, maar die inspanning zal moeten worden aangevuld met hervormingen van de pensioen-, de gezondheidszorg- en de langetermijnzorgstelsels teneinde de toename van die uitgaven onder controle te houden.

4.2 Ontvangsten, uitgaven en financieringssaldo

Nieuwe stijging van de ontvangsten tot een ongekend peil

Tijdens het verslagjaar namen de totale overheidsontvangsten verder toe, tot een ongekend peil van 51,5 % bbp.

De stijging was evenwel geringer dan de drie voorgaande jaren. De nieuwe, hoofdzakelijk structurele, maatregelen vertegenwoordigden ongeveer 0,4 % bbp. De niet-fiscale ontvangsten, van hun kant, werden al met al nauwelijks beïnvloed.

De stijging van de heffingen op de inkomens uit arbeid, met 0,3 procentpunt, vloeit voort uit een toename van de ontvangsten uit de personenbelasting en een lichte daling

TABEL 21 OVERHEIDSONTVANGSTEN ⁽¹⁾
(in % bbp)

	2009	2010	2011	2012	2013 r
Fiscale en parafiscale ontvangsten	42,8	43,2	43,6	44,8	45,4
Heffingen die in hoofdzaak van toepassing zijn op de inkomens uit arbeid	25,9	25,8	26,0	26,3	26,6
Personenbelasting ⁽²⁾	11,2	11,4	11,5	11,5	11,8
Sociale bijdragen ⁽³⁾	14,7	14,4	14,6	14,9	14,8
Belastingen op de vennootschapswinsten ⁽⁴⁾	2,4	2,6	2,9	3,1	3,2
Heffingen op de overige inkomens en op het vermogen ⁽⁵⁾ ...	3,6	3,7	3,9	4,2	4,5
Belastingen op goederen en diensten	10,8	11,0	10,8	11,1	11,0
waarvan:					
Btw	6,8	7,0	6,9	7,0	7,0
Accijnzen	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten ⁽⁶⁾	5,3	5,5	6,0	6,2	6,2
Totale ontvangsten	48,1	48,7	49,6	51,0	51,5

Bronnen: INR, NBB.

(1) Conform het ESR 1995 wordt de opbrengst van de door de overheid aan de EU overgedragen fiscale ontvangsten niet opgenomen in de totale overheidsontvangsten.

(2) In hoofdzaak de bedrijfsvoorheffing, de voorafbetalingen, de inkohieringen en de opbrengst van de opcentiemen op de personenbelasting.

(3) Inclusief de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid en de bijdragen van het niet-actieve deel van de bevolking.

(4) In hoofdzaak de voorafbetalingen, de inkohieringen en de roerende voorheffing.

(5) In hoofdzaak de roerende voorheffing van de particulieren, de onroerende voorheffing (inclusief de opbrengst van de opcentiemen), de successie- en registratierechten.

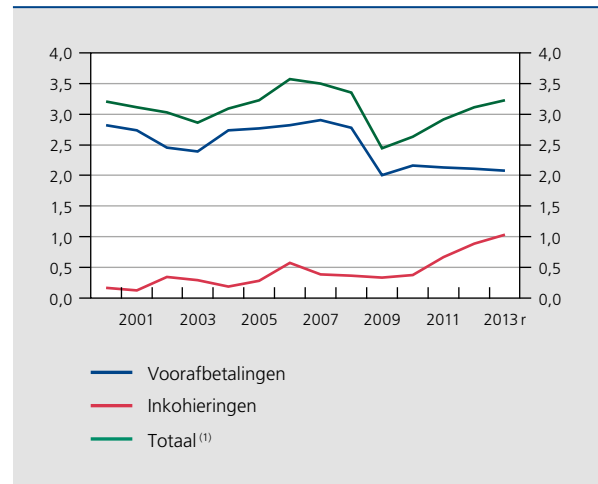
(6) Inkomens uit vermogen, toegerekende sociale bijdragen, lopende overdrachten en kapitaaloverdrachten van andere sectoren en verkopen van geproduceerde goederen en diensten, met inbegrip van de vergoedingen van de door de Staat verleende waarborgen op de deposito's van de particulieren en op de interbancaire leningen.

van de sociale bijdragen. De stijging van de personenbelasting was hoofdzakelijk het resultaat van het succes van de operaties inzake fiscale regularisering tegen een relatief gematigde kostprijs, waarvan de termijn in 2013 is verstreken. De grotere voorrang die verleend werd aan de verwerking van de vooraf ingevulde belastingaangiften, waarvan het te vereffenen saldo meestal gering is, alsook het opvoeren van de strijd tegen de fraude, hebben eveneens de terugbetalingen via inkohierungen gedrukt. Voorts heeft een relatief krachtige toename van de sociale uitkeringen waarop bedrijfsvoorheffing verschuldigd is, onder invloed van de stijging van het aantal begunstigden, met name de gepensioneerden en de werklozen, de ontvangsten uit de personenbelasting opgedreven. Bovendien profiteerden deze ontvangsten van een verhoging van de voorheffing op tijdelijke werkloosheid. In tegenstelling tot die voor de ontvangsten uit de personenbelasting gunstige factoren, namen de energiebesparende investeringen, die nog konden worden afgetrokken voor werken die werden uitgevoerd in het kader van een vóór 28 november 2011 gesloten overeenkomst, toe door een anticipatie-effect bij een groot aantal huishoudens.

De lichte daling van de sociale bijdragen is, enerzijds, toe te schrijven aan het negatieve effect op de ontvangsten van de bijdrageverminderingen, vooral de aan de werkgevers toegekende forfaitaire vermindering en de werkbonus ten gunste van de werknemers, en, anderzijds, aan het feit dat ze profijt trokken van de storting van de responsabiliseringsbijdragen voor de pensioenen ten laste van de lokale overheid – met inbegrip van de stortingen door bepaalde intercommunales – de inhoudingen op ontslagpremies en de verhoogde fraudebestrijding.

De belastingen op de vennootschapswinsten namen opnieuw toe, met 0,1 procentpunt, tot 3,2 % bbp in 2013, een peil dat vergelijkbaar is met het gemiddelde van de jaren 2000-2008. Een geheel van maatregelen had, volgens de hypothesen van de regering, de ontvangsten met bijna € 700 miljoen moeten doen toenemen ten opzichte van het voorgaande jaar. De belangrijkste maatregel, die op zich de helft van de totale impact voor zijn rekening neemt, is de verandering van de definitie van het geldende referentietarief voor de belastingaftrek voor risicokapitaal en de beperking van de overdracht daarvan. De belasting op de meerwaarden die de vennootschappen realiseren bij de verkoop van aandelen moest ongeveer € 100 miljoen extra ontvangsten opleveren. Ten slotte gaf een akkoord met een bedrijf uit de diamantsector dat in een grote zaak van internationale fraude verwickeld was, aanleiding tot een betaling van ongeveer € 160 miljoen. De extra ontvangsten die bepaalde maatregelen via voorafbetalingen hadden moeten opleveren, zouden echter maar voor een deel daadwerkelijk zijn geïnd. Het vorig

GRAFIEK 77 VENNOOTSCHAPSBELASTING
(in % bbp)

Bronnen: INR, NBB.

(1) Met inbegrip van andere belastingen, waarvan de onroerende voorheffing de belangrijkste is.

jaar reeds vermelde verschijnsel van een verschuiving van de voorafbetalingen naar een inning via inkohierungen blijkt dus nog niet te zijn uitgewerkt, aangezien het tarief van de belastingvermeerdering bij ontoereikende voorafbetalingen vrij laag blijft. De beperkte versteviging van de belastinggrondslag en de onzekerheid over de omvang van het economisch herstel droegen eveneens bij tot de stagnatie van de voorafbetalingen in procenten bbp.

De heffingen op de overige inkomens en op het vermogen gingen voor het vierde opeenvolgende jaar omhoog, namelijk van 4,2 % tot 4,5 % bbp. Tal van maatregelen deden die ontvangsten immers toenemen. Zo werd de belasting op roerende inkomsten, nadat ze in 2012 was geharmoniseerd op 21 %, opgetrokken tot 25 %, en leverde ze meer dan € 350 miljoen aan extra ontvangsten op. De roerende voorheffing op de liquidatieboni wordt in oktober 2014 dan weer verhoogd van 10 tot 25 %. Een overgangsmaatregel maakt het evenwel mogelijk een dividend uit te keren naar rata van maximaal de belaste reserves van de vennootschap, op voorwaarde dat het kapitaal van de vennootschap met eenzelfde bedrag wordt verhoogd. Eind 2013 zijn dan ook aanzienlijke dividenden betaald, die definitief belast werden tegen het verminderd tarief van 10 % en zo deze ontvangsten hebben opgedreven. De weerslag van deze factoren en de verhoging van de overige dividenden die de particulieren uitgekeerd kregen, hebben het effect van de daling van hun rente-opbrengsten ruimschoots gecompenseerd. Voorts werkte de verhoging van de registratierechten op de erfpachten en van de belastingen op spaardeposito's de inningen nog meer in de hand. Tot slot namen de successierechten,

TABEL 22 BELANGRIJKSTE FISCALE EN PARAFISCALE MAATREGELLEN⁽¹⁾

(in € miljoen, verschillen t.o.v. het voorgaande jaar)

	2011	2012	2013
Structurele fiscale maatregelen . .	485	2 970	1 574
Federale overheid en sociale zekerheid	423	2 841	1 534
waarvan:			
Personenbelasting	-273	-394	-201
Vennootschapsbelasting . .	280	817	396
Heffingen op de overige inkomens en op het vermogen	0	1 311	569
Belastingen op goederen en diensten	366	719	521
Gemeenschappen en gewesten en lokale overheid . .	63	130	40
Structurele parafiscale maatregelen	-206	185	-271
Niet-recurrente maatregelen	-141	923	207
waarvan:			
Fiscale regularisering	0	0	731
Late betaling van de nucleaire rente van 2011	-250	500	-250
Successierechten: met één maand ingekorte aangiftetermijn	0	80	-50
Vervroegde inning van de anticipatieve heffing op levensverzekeringen	0	200	-220
Tempo en samenstelling van de inkohieringen (natuurlijke personen en vennootschappen)	-200	100	100
Verlaging van de btw op de in 2009 en 2010 gebouwde huizen	150	0	0
Totaal	139	4 078	1 510
<i>p.m. In % bbp</i>	<i>0,0</i>	<i>1,1</i>	<i>0,4</i>

Bronnen: Begrotingsdocumenten, NBB.

(1) Het betreft doorgaans de in de begrotingsdocumenten vooronderstelde invloed van de maatregelen. Deze kan afwijken van de uiteindelijke impact.

die hadden geprofiteerd van de inkorting van de aangiftetermijnen in 2012, opnieuw sterk toe, wat het gevolg zou kunnen zijn van de fiscale regularisering, van de zwaardere controleverplichtingen die de notarissen werden opgelegd en van de dematerialisatie van de effecten. Omgekeerd hebben geringere bijdragen van de kredietinstellingen aan het afwikkelingsfonds en het wegvallen van tijdelijke ontvangsten van 2012, zoals de vervroegde inning van de anticipatieve heffing op levensverzekeringen, de inkomsten ietwat beknot.

De belastingen op goederen en diensten daalden met 0,1 procentpunt bbp, voornamelijk als gevolg van de zwakke groei van de belastinggrondslag. Hoewel de particuliere consumptie immers betrekkelijk standhield, gold dat niet voor de investeringen van de particulieren, vooral in woongebouwen, net zo min als voor de overheidsinvesteringen. Verschillende elementen droegen niettemin bij tot het temperen van de daling van de indirecte belastingen, waaronder de verhoging van de accijnzen op tabak en alcohol, de hogere belasting op verzekeringspremies, de betere inning van de btw op investeringsgoederen voor gemengd gebruik, vooral de voertuigen die zelfstandigen zowel voor zichzelf als voor beroepsdoeleinden gebruiken, en de strijd tegen de fraude. Die voor de belastingontvangsten gunstige maatregelen hadden een grotere impact dan de daling van de stortingen door de kernprovisievennootschap. De initieel voor het jaar 2011 geplande € 250 miljoen werd feitelijk pas in 2012 betaald, en stijfde aldus de rekeningen van dat boekjaar. Afgezien van deze uiteraard niet-recurrente verschuiving, bedroeg het voor 2013 verschuldigde bedrag € 481 miljoen, tegen € 550 miljoen voor 2012.

De niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten bleven in 2013 op een peil van 6,2 % bbp. Van de positieve factoren waren de toegerekende sociale bijdragen de belangrijkste, als gevolg van de sterke toename van het aantal gepensioneerden in de overheidssector. Ook de stortingen van de Bank aan de Staat bereikten in 2013 een recordpeil, dat € 325 miljoen hoger lag dan het voorgaande jaar. De in het verleden door de EU te veel geïnde douanerechten gaven aanleiding tot terugbetalingen, die als kapitaaloverdrachten in de nationale rekeningen werden geboekt, en dus eveneens bijdroegen tot de standvastigheid van die ontvangsten. De door de financiële instellingen betaalde vergoeding van de waarborgen en de bijdragen aan het speciaal fonds voor financiële stabiliteit slonken daarentegen met in totaal zowat € 600 miljoen. De inkomens uit dividenden zijn enigszins toegenomen, onder meer dankzij de uitzonderlijke vergoeding die werd betaald door Royal Park Investments, de in 2008 opgerichte vennootschap waarin risicodragende activa van de voormalige Fortis Bank werden ondergebracht.

De groei van de primaire uitgaven kwam tot stilstand

De primaire uitgaven van de overheid, dat wil zeggen haar uitgaven ongerekend de rentelasten, daalden ten opzichte van het voorgaande jaar met 0,5 procentpunt, tot 51,1 % bbp in 2013. Hun volume nam hierdoor met 0,8 % af. Onder andere de besparingsmaatregelen van de federale regering en de regeringen van gemeenschappen

TABEL 23 **PRIMAIRE UITGAVEN VAN DE OVERHEID**

(gedefleerd aan de hand van de bbp-deflator; veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld)

	2009	2010	2011	2012	2013 r	Gemiddelde 2000-2012
Feitelijk niveau ⁽¹⁾	50,0	49,1	50,0	51,6	51,1	46,3
1. Feitelijke reële groei	5,9	0,4	3,7	2,9	-0,8	2,9
2. Invloed van niet-recurrente of budgettaire neutrale factoren ⁽²⁾	0,8	-1,2	0,2	1,2	-1,3	0,2
3. Invloed van conjuncturele factoren ⁽²⁾	0,7	-0,1	-0,4	0,0	0,1	0,0
4. Indexeringseffect ⁽²⁾⁽³⁾	0,7	-1,0	0,4	0,4	0,4	0,0
5. Gecorrigeerde reële groei (1 – 2 – 3 – 4)	3,7	2,6	3,4	1,3	0,1	2,8

Bronnen: ADSEI, INR, NBB.

(1) In % bbp.

(2) Bijdrage tot de feitelijke reële groei van de primaire uitgaven.

(3) Effect dat voortvloeit uit het verschil tussen, enerzijds, de effectieve indexering van de bezoldigingen van het overheidspersoneel en de sociale uitkeringen en, anderzijds, het verloop van de bbp-deflator. De overige effecten van verschillen tussen de inflatie gemeten aan de hand van de bbp-deflator en het verloop van de prijsfactoren die de andere uitgavencategorieën beïnvloeden, of die verschillen nu toe te schrijven zijn aan de indexeringsmechanismen of aan een uiteenlopend prijsverloop van bepaalde uitgavencategorieën, worden niet gecorrigeerd, onder meer bij gebrek aan voldoende gegevens.

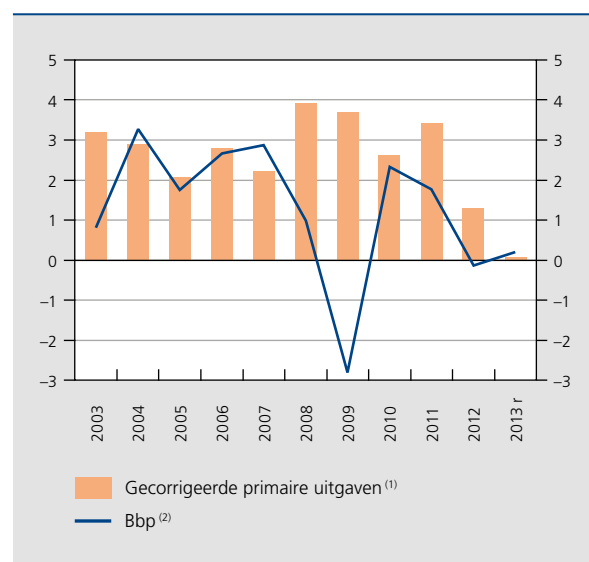
en gewesten riepen een halt toe aan de ontsporing van de uitgaven tijdens de afgelopen jaren. De primaire uitgaven hadden een piek bereikt in 2012, toen ze 9 procentpunt bbp boven het peil van 2000 uitkwamen.

Het in 2012 bereikte record had echter deels een uitzonderlijke oorzaak, aangezien de uitgaven in dat jaar werden opgestuwd door de herkapitalisatie van Dexia. Deze laatste kwam in de overheidsrekeningen tot uiting als een kapitaaloverdracht ten belope van 0,8 % bbp. Om een getrouw beeld te krijgen van de fundamentele tendens van het begrotingsbeleid, dient het verloop van de uitgaven te worden gezuiverd voor de weerslag van dat element en van andere niet-recurrente factoren, maar ook voor de conjunctuurinvloeden en de indexeringseffecten.

Allereerst hebben verscheidene niet-recurrente factoren in 2013 de groei van de uitgaven met 1,3 procentpunt afgeremd. Naast de weerslag van de herkapitalisatie van Dexia in 2012, gaat het met name om de opbrengst van de verkoop van de 800 MHz-licenties aan de mobilfoonoperatoren, die in de nationale rekeningen is geboekt als een negatieve uitgave die 0,1 % bbp bedroeg in 2013.

Vervolgens is de bijdrage van de conjunctuur tot het verloop van de primaire uitgaven merkbaar in de werkloosheidsuitkeringen. Deze laatste groeiden in 2013 sneller dan het gemiddelde groeitempo van die uitgavencategorie, wegens de forse toename van het aantal werklozen. Al met al droeg de cyclische component ten belope van 0,1 procentpunt bij tot de verandering van de uitgaven.

Tot slot hadden de aan de indexering verbonden elementen in 2013 een opwaartse invloed op het verloop van de uitgaven, die op 0,4 procentpunt werd geraamd. Over het hele verslagjaar werden de bezoldigingen van

GRAFIEK 78 **PRIMAIRE UITGAVEN VAN DE OVERHEID EN BBP**
(veranderingspercentages naar volume t.o.v. het voorgaande jaar)

Bronnen: INR, NBB.

(1) Primaire uitgaven gedefleerd aan de hand van de bbp-deflator en gecorrigeerd voor de invloed van conjuncturele, niet-recurrente of budgettaire neutrale factoren, en voor het indexeringseffect. Dit laatste effect vloeit voort uit het verschil tussen, enerzijds, de effectieve indexering van de bezoldigingen van het overheidspersoneel en de sociale uitkeringen en, anderzijds, het verloop van de bbp-deflator.

(2) Voor kalenderinvloeden gezuiverde gegevens.

het overheidspersoneel en de sociale uitkeringen immers geïndexeerd met een hoger percentage dan de stijging van de bbp-deflator, die als referentie wordt gebruikt om het verloop van de primaire uitgaven naar volume te berekenen. Dit verschil is volledig toe te schrijven aan de overschrijding van de spilindex die in 2012 tweemaal werd vastgesteld, onder meer helemaal aan het einde van het jaar, terwijl die index gedurende het afgelopen jaar niet meer werd overschreden.

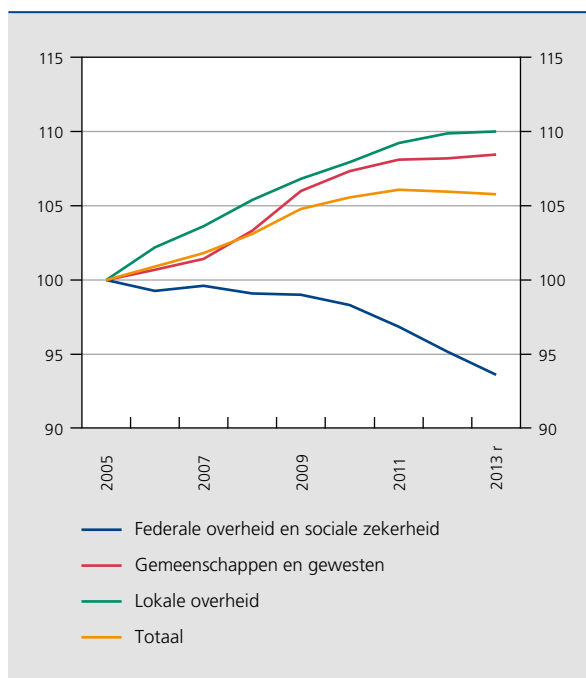
In totaal was de gecorrigeerde groei van de primaire uitgaven in 2013 nagenoeg gelijk aan nul. Dit resultaat sluit aan bij de tijdens het voorgaande jaar ingezette matiging van het structurele verloop van de overheidsuitgaven.

De stagnatie, in reële termen, van de gecorrigeerde primaire uitgaven van de gezamenlijke overheid verhult echter uiteenlopende ontwikkelingen in de verschillende deelsectoren van de overheid. Voor de federale overheid, waarvan de finale uitgaven – ongerekend overdrachten aan de overige deelsectoren van de overheid – 9 % bbp vertegenwoordigen, bleven ze in 2013 stabiel in reële termen, na een daling met 2,8 % in 2012. De uitgaven van de sociale zekerheid, die 22 % bbp bedragen, stegen met 0,9 %. In de gemeenschappen en gewesten, alsook in de lokale overheid, die respectievelijk uitgaven van 13 % en 7 % bbp boeken, namen deze met 0,5 % en 1,7 % af.

Verschuivingen in begrotingsposten droegen bij tot de stabilisering van de gecorrigeerde uitgaven van de federale overheid in 2013. Zo zorgde een nieuwe sterke daling van het aantal werknemers bij de overheid voor een afname,

GRAFIEK 79 WERKGELEGENHEID BIJ DE OVERHEID

(jaargemiddelden, indexcijfers 2005 = 100)

Bronnen: INR, NBB.

in reële termen, van de bezoldigingen. Evenzo liepen ook het volume van de subsidies aan ondernemingen en de investeringen van de federale overheid terug. Omgekeerd namen de aankopen van goederen en diensten door de federale overheid in reële termen toe, na aanzienlijk te zijn teruggelopen tijdens het voorgaande jaar.

TABEL 24 GECORRIGEERDE PRIMAIRE UITGAVEN PER DEELSECTOR VAN DE OVERHEID ⁽¹⁾⁽²⁾

(gedefleerd aan de hand van de bbp-deflator; veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar)

	2009	2010	2011	2012	2013 r	Gemiddelde 2000-2012
Entiteit I	4,0	3,1	3,7	1,1	0,7	2,9
Federale overheid	3,6	4,0	3,4	-2,8	0,0	2,6
Sociale zekerheid	4,1	2,7	3,8	2,7	0,9	3,0
Entiteit II	3,2	1,8	3,0	1,7	-0,9	2,6
Gemeenschappen en gewesten	3,4	1,8	2,3	1,0	-0,5	2,8
Lokale overheid	3,0	1,9	4,2	3,0	-1,7	2,3
Totaal	3,7	2,6	3,4	1,3	0,1	2,8

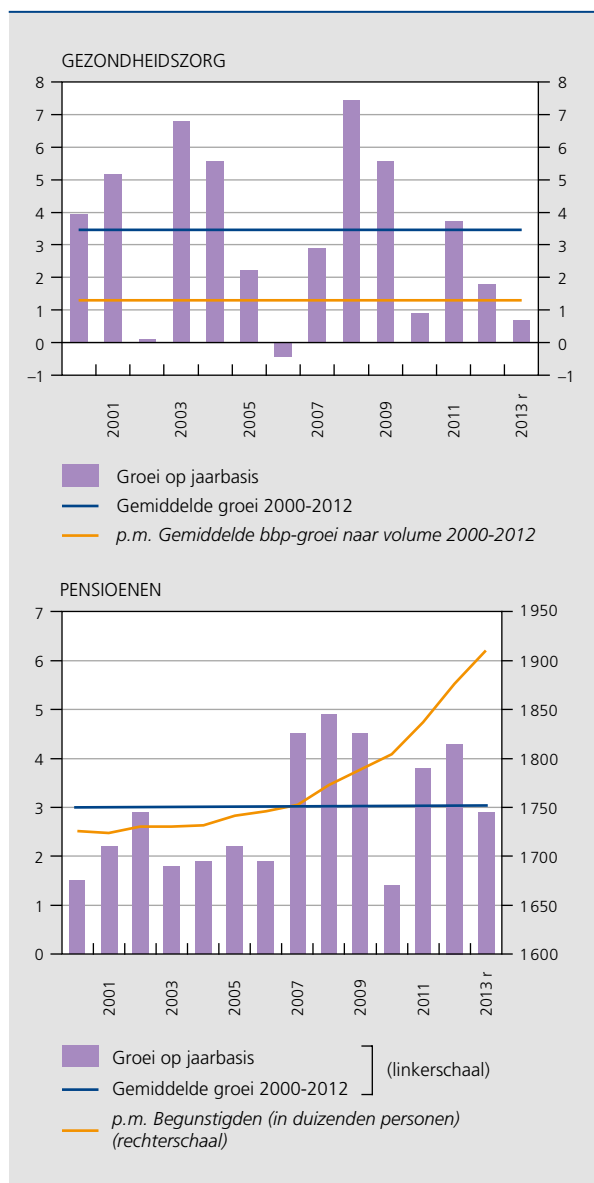
Bronnen: INR, NBB.

(1) De uitgaven van de deelsectoren van de gezamenlijke overheid omvatten niet de overdrachten tussen deze deelsectoren onderling.

(2) Primaire uitgaven gedefleerd aan de hand van de bbp-deflator en gecorrigeerd voor de invloed van conjuncturele, niet-recurrente of budgettaire neutrale factoren, en voor het indexeringseffect. Dit laatste effect vloeit voort uit het verschil tussen, enerzijds, de effectieve indexering van de bezoldigingen van het overheidspersoneel en de sociale uitkeringen en, anderzijds, het verloop van de bbp-deflator.

GRAFIEK 80 OVERHEIDSUITGAVEN VOOR GEZONDHEIDSZORG EN PENSIOENEN

(gedefleerd aan de hand van de bbp-deflator; veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld)

Bronnen: Begrotingsdocumenten, INR, RVP, NBB.

De groei van de gecorrigeerde uitgaven van de sociale zekerheid zwakte in 2013 sterk af en bleef ruimschoots onder het gemiddelde van de afgelopen tien jaar. Deze matiging trof de voornaamste categorieën van sociale uitkeringen.

De uitgaven voor gezondheidszorg, die iets meer dan een derde van de socialezekerheidsuitgaven vormen, stegen met 0,7% in reële termen. Deze toename was bescheidener dan de stijging in het voorgaande jaar, die zelf ook al veel minder krachtig was dan het trendmatige verloop in het verleden. De norm voor de reële groei van

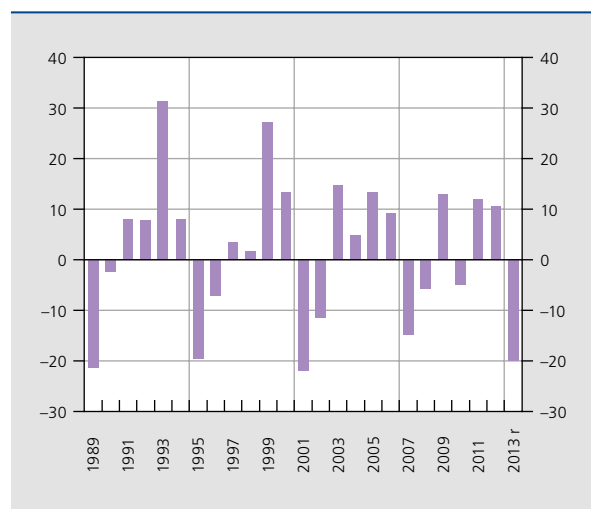
de uitgaven voor gezondheidszorg, die voor 2013 in het regeerakkoord was vastgelegd op 2%, werd doelbewust onderbenut: een aantal besparingsmaatregelen werden in de initiële begroting opgenomen of bij latere begrotingsaanpassingen goedgekeurd. Daartoe behoren de vermindering van het volume van de voorgeschreven geneesmiddelen, dankzij een strenger toezicht op de voorschrijvende geneesheren, en de prijsverlaging van terugbetaalde farmaceutische specialiteiten.

De pensioenuitgaven namen toe met 2,9% in reële termen, een groei die lager ligt dan in 2012 maar toch vergelijkbaar is met het sedert 2000 opgetekende gemiddelde. Dit verloop is vooral toe te schrijven aan de verdere stijging van het aantal gepensioneerden tijdens het verslagjaar: in 2013 telde België gemiddeld meer dan 1 900 000 gepensioneerden, voor alle stelsels samen. Deze stijging met bijna 2% ten opzichte van het voorgaande jaar is een tastbaar gevolg van de vergrijzing van de bevolking in België.

Bovendien zijn de conjunctuurgezuiverde betalingen voor werkloosheid in reële termen stabiel gebleven, als gevolg van de uit het regeerakkoord voortkomende hervormingen van de arbeidsmarkt. Verschillende maatregelen, die in de loop van het voorgaande jaar in werking waren getreden, sorteerden in 2013 ten volle effect. Die maatregelen omvatten meer bepaald de sterkere degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd en de verhoging

GRAFIEK 81 INVLOED VAN DE ELECTORALE CYCLUS OP DE INVESTERINGEN VAN DE LOKALE OVERHEID⁽¹⁾⁽²⁾

(veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar, ongerekend vastgoedverköpen)

Bronnen: INR, NBB.

(1) De verticale grijze lijnen geven de zittingsperiode van de gemeenteraden weer.
 (2) Gegevens gedefleerd aan de hand van de prijzen van de bruto-investeringen in vaste activa van de gezamenlijke overheid.

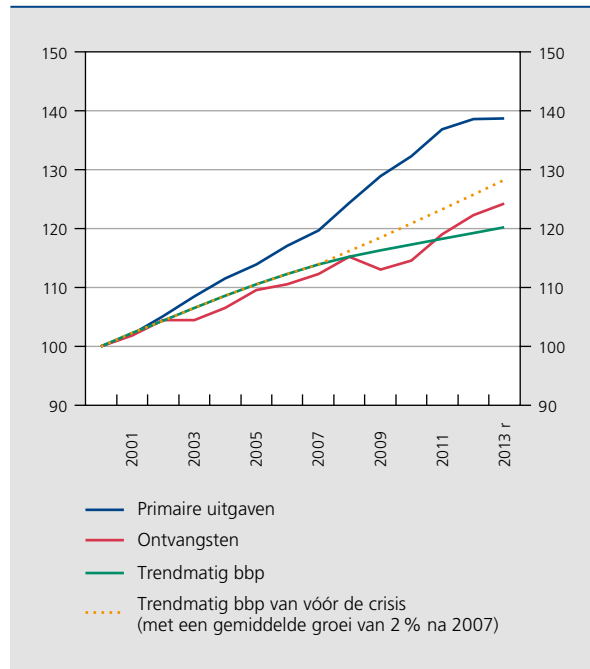
van 50 tot 55 jaar van de leeftijd die recht geeft op de anciënniteitstoelage. Tijdens het verslagjaar werd bovendien de beschikbaarheidsleeftijd voor werklozen verhoogd tot 60 jaar en werden de uitkeringen voor tijdelijke werkloosheid beperkt tot 70 % van het geplafonneerde loon.

De gecorrigeerde primaire uitgaven van de gemeenschappen en gewesten daalden dan weer met 0,5 %, een drastische afwijking van de gemiddelde stijging sinds 2000. Aldus verminderden hun aankopen van goederen en diensten in reële termen. Terzelfder tijd stegen de bezoldigingen van de werknemers, die meer dan een derde van de primaire uitgaven van die deelsector van de overheid uitmaken, trager dan de tendens van de afgelopen tien jaar, als gevolg van de recente stabilisatie van de werkgelegenheid in de gemeenschappen en gewesten, die zich voordeed na een ononderbroken toename tussen 2002 en 2011.

De gecorrigeerde uitgaven van de lokale overheid, ten slotte, daalden met 1,7 %, voornamelijk als gevolg van de inkrimping van de investeringen. De laatstgenoemde, die bijna de helft van alle overheidsinvesteringen uitmaken, volgen immers de electorale cyclus: de investeringen bereiken een piek in het jaar waarin de lokale verkiezingen plaatsvinden en lopen het daaropvolgende jaar fors terug. De aanzienlijke daling van de lokale investeringen tijdens het verslagjaar kan worden toegeschreven aan dat cyclische gedrag. Voorts kon de groei van de loonsom dankzij de stabilisatie van het werkgelegenheidsniveau bij de lokale overheid worden getemperd. Net als bij de gemeenschappen en de gewesten, staat de vertraging

GRAFIEK 82 STRUCTURELE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN⁽¹⁾ VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID EN TRENDMATIG BBP

(aan de hand van de bbp-deflator gedefleerde gegevens, indexcijfers 2000 = 100)

Bronnen: INR, NBB.

(1) Gecorrigeerd voor conjuncturele, niet-recurrente of budgettair neutrale factoren en indexeringseffecten.

van de overheidswerkgelegenheid in contrast met de aanzienlijke stijging van de afgelopen tien jaar.

TABEL 25 SCENARIO'S INZAKE HET VERLOOP VAN DE PRIMAIRE UITGAVEN

(veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld)

	Primaire uitgaven		Begrotingsaldo ⁽¹⁾	Vershil t.o.v. de doelstelling ⁽²⁾
	Reële groei	Nominale groei	(in % bbp)	(in % bbp)
2014				
Bevriezing van de nominale uitgaven	-1,5	0,0	-1,5	0,6
Bevriezing van de reële uitgaven	0,0	1,5	-2,3	-0,2
Projectie van de uitgaven bij ongewijzigd beleid ⁽¹⁾	0,9	2,4	-2,8	-0,6
2015				
Bevriezing van de nominale uitgaven	-1,3	0,0	-0,3	0,2
Bevriezing van de reële uitgaven	0,0	1,3	-1,6	-1,1
Projectie van de uitgaven bij ongewijzigd beleid ⁽¹⁾	1,2	2,6	-2,7	-2,2

Bronnen: Begrotingsdocumenten, NBB.

(1) Op basis van de in het Economisch Tijdschrift van december 2013 gepubliceerde economische projecties van de Bank voor 2014 en van een met de vooruitzichten van de EC vergelijkbare bbp-groei van 1,4 % in 2015.

(2) Doelstellingen vervat in het stabiliteitsprogramma van april 2013 en in de beslissing van de Ecofin-Raad van 21 juni 2013.

De stabilisatie, in reële termen, van de gecorrigeerde primaire uitgaven van de overheid steekt af tegen de snelle toename ervan tijdens het afgelopen decennium. Terwijl de ontvangsten in 2013 bleven stijgen, lijkt de in de afgelopen jaren opgetekende ontsporing van de uitgaven tot stilstand te zijn gekomen. Dat is een gevolg van de inspanningen tot sanering van de begroting die de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, alsook de lokale overheid onlangs leverden.

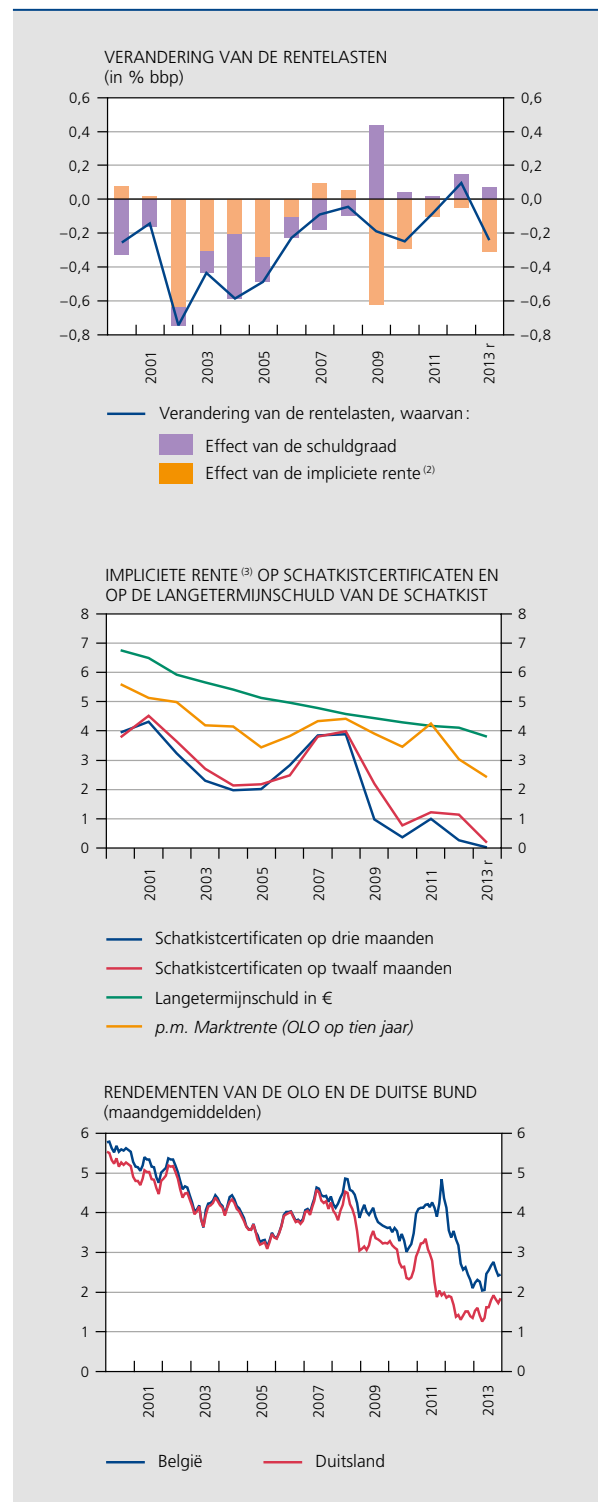
Die matiging zal gedurende langere tijd moeten worden aangehouden, zoals blijkt uit een voor 2014 en 2015 gemaakte mechanische oefening, waarin ter illustratie drie technische scenario's inzake het verloop van de primaire uitgaven werden ontwikkeld. De hypothesen worden daarin naar afnemende ambitie gerangschikt. Het eerste scenario gaat uit van een bevrozing van de uitgaven op hun nominaal bedrag van 2013, wat een inkrimping naar volume impliceert. Het tweede veronderstelt de bevrozing van de uitgaven in reële termen. Het derde, ten slotte, beschouwt het vermoedelijke verloop bij ongewijzigd begrotingsbeleid. In de drie gevallen worden ook het bbp en de inflatie bij ongewijzigd beleid geraamd. Het voor ieder scenario verkregen begrotingssaldo wordt vergeleken met de door België bepaalde doelstellingen, namelijk een tekort van 2,1 % bbp in 2014 en van 0,5 % bbp in 2015. Bij ongewijzigde ontvangsten, zou enkel het scenario tot stabilisatie van de nominale uitgaven het voor die twee jaar beoogde begrotingstraject in acht nemen. Dat scenario zou echter met zich brengen dat maatregelen met een zeer hoog onmiddellijk rendement noodzakelijk zijn. Mocht het verloop van de primaire uitgaven minder strikt blijken, dan zou de begrotingssanering ook nieuwe ontvangsten vergen teneinde in 2015 een structureel evenwicht te bereiken.

Rentelasten gedrukt onder invloed van de lage markttrente

In 2013 liepen de rentelasten met 0,2 procentpunt terug tot 3,2 % bbp. Dit historisch laag peil vloeit voort uit de vrijwel onafgebroken afname van de verhouding van de rentelasten tot het bbp die aan het begin van de jaren negentig begon. Die sterke inkrimping is, onder meer, toe te schrijven aan de geleidelijke daling van de impliciete rente op de overheidsschuld, die van 10,1 % bbp in 1990 afnam tot 3,2 % in 2013. Tot 2007 daalden de rentelasten ook wegens de aanzienlijke vermindering van de schuldgraad. Sinds eind 2008 wordt de verlaging van de rentelasten evenwel afgeremd door het opwaartse verloop van de schuldgraad.

Tijdens het verslagjaar vloeide de daling van de rentelasten voornamelijk voort uit de lage rente op de

GRAFIEK 83 RENDEMENTEN VAN DE STAATSLENINGEN OP TIEN JAAR⁽¹⁾ EN UITSPLITSING VAN DE VERANDERING IN DE RENTELASTEN (in %, tenzij anders vermeld)

Bronnen: FOD Financiën, INR, Thomson Reuters Datastream, NBB.

- (1) Rendement op de secundaire markt van de referentieleningen van de Belgische Staat (OLO's) en de Duitse Staat (Bund).
- (2) Verhouding tussen de rentelasten (inclusief de uitgiftepremies) en de gemiddelde maandelijks uitstaande schuld.
- (3) Verhouding tussen de rentelasten tijdens het lopende jaar en de schuld aan het einde van het voorgaande jaar.

overheidsschuld, zowel op korte als op lange termijn. Dankzij het geleidelijk wegebben van de spanningen op de financiële markten vanaf eind 2011, gaven de rentetarieven op Belgische overheidseffecten gaandeweg een ontspanning te zien tot mei 2013. Ze waren toen uiterst laag en de rente op tienjaars obligaties zakte zelfs onder de drempel van 2%. Vervolgens steeg die rente opnieuw tot 2,6% aan het einde van het jaar. Een soortgelijk verloop tekende zich in de meeste landen van het eurogebied af. Het rendementsecant van de OLO op tien jaar ten opzichte van de Duitse Bund is tussen het begin en het einde van het verslagjaar gedaald van 74 tot 62 basispunten.

Gelet op het huidige peil van de impliciete rente op de Belgische overheidseffecten, is het echter weinig waarschijnlijk dat die de komende jaren opnieuw aanzienlijk zal dalen. Teneinde een nieuwe stijging van de rentelasten op middellange termijn te voorkomen, zal er bij het begrotingsbeleid dan ook moeten worden op toegezien dat het traject van de schuldratio sterk wordt omgebogen.

Financieringssaldo van de deelsectoren van de overheid

In aansluiting op de aanbevelingen van de Ecofin-Raad van 21 juni 2013, knoopte het Overlegcomité tussen de federale regering en de gemeenschaps- en gewest-regeringen opnieuw aan met de traditie om akkoorden te sluiten over de begrotingsdoelstellingen die de diverse beleidsniveaus dienen te halen. In juli raakte het Comité het eens over de principes inzake de verdeling van die doelstellingen voor 2013 en 2014. Het Uitvoeringscomité voor de Institutionele Hervormingen,

dat bestaat uit de eerste minister, de staatssecretarissen voor Staatshervorming en vertegenwoordigers van de acht politieke partijen met een bijzondere meerderheid in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en in de Senaat die de zesde staatshervorming steunen, heeft diverse wetsvoorstellen afgerond, waaronder het voorstel van wet tot hervorming van de bijzondere wet betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten. De krachtlijnen van de nieuwe versie van de bijzondere financieringswet, die in juli 2014 van kracht wordt, worden in Kader 9 toegelicht.

Wat het verslagjaar betreft, kwamen de federale regering en de regeringen van de gemeenschappen en gewesten overeen dat het tekort van de gezamenlijke overheid niet mocht uitkomen boven 2,5% bbp; ze zorgden zo voor een vangnet met het oog op het in de beslissing van de Ecofin-Raad bepaalde cijfer van 2,7% bbp. Die restrictievere doelstelling werd verdeeld naar rata van 2,4% bbp voor Entiteit I, die de federale overheid en de sociale zekerheid omvat, en 0,1% bbp voor Entiteit II, waarin de gemeenschappen en gewesten alsook de lokale overheid zijn ondergebracht. In Entiteit I kreeg de sociale zekerheid een dotatie waarmee ze het evenwicht moest kunnen nastreven, terwijl voor de federale overheid een tekort van 2,4% bbp werd geduld; in die doelstelling werd er rekening mee gehouden dat de responsabiliseringsbijdrage inzake pensioenen, waarmee beoogd wordt de gemeenschappen en gewesten een gedeelte van de pensioenkosten van hun statutaire personeelsleden te laten dragen, opnieuw niet zal worden betaald door die entiteiten. Teneinde de doelstelling van een tot 0,1% bbp beperkt tekort voor Entiteit II te bereiken, hebben de gemeenschappen en gewesten zich ertoe verbonden hun eigen initiële doelstellingen te halen en

TABEL 26 FINANCIERINGSSALDO VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID EN PER DEELSECTOR
(in % bbp)

	2009	2010	2011	2012	2013 r	Doelstelling in 2013
Entiteit I	-4,9	-3,1	-3,4	-3,5	-2,6	-2,4
Federale overheid	-4,2	-3,0	-3,4	-3,4	-2,5	-2,4
Sociale zekerheid	-0,7	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0
Entiteit II	-0,7	-0,7	-0,4	-0,5	-0,1	-0,1
Gemeenschappen en gewesten	-0,7	-0,7	-0,2	0,0	0,0	0,0
Lokale overheid	0,1	0,0	-0,1	-0,4	-0,1	-0,1
Totaal	-5,6	-3,7	-3,7	-4,0	-2,7	-2,5
<i>p.m. Beslissing van de Ecofin-Raad</i>						-2,7

Bronnen: EC, federale regering, INR, NBB.

TABEL 27 ONTVANGSTEN PER DEELSECTOR VAN DE OVERHEID
(in % bbp)

	Vóór overdrachten tussen deelsectoren			Na overdrachten tussen deelsectoren		
	2011	2012	2013 r	2011	2012	2013 r
Entiteit I	41,2	42,6	43,0	30,2	31,4	31,7
Federale overheid	26,8	27,9	28,3	8,7	9,3	9,3
Sociale zekerheid	14,4	14,7	14,7	21,4	22,1	22,3
Entiteit II	8,4	8,3	8,5	19,4	19,6	19,9
Gemeenschappen en gewesten	4,8	4,9	5,0	12,5	12,7	12,8
Lokale overheid	3,6	3,5	3,5	6,9	6,8	7,1
Totale ontvangsten	49,6	51,0	51,5	49,6	51,0	51,5

Bronnen: INR, NBB.

extra marges te bepalen om de niet-betaling van de responsabiliseringsbijdrage inzake pensioenen op te vangen en een eventueel tekort van de lokale overheid te dekken, dat in juni 2013 door het Federaal Planbureau en de Bank geraamd werd op € 260 miljoen. De regeringen van de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden dan ook ertoe genoopt hun begroting tijdens de zomer bij te sturen, terwijl de Vlaamse Gemeenschap na de begrotingswijziging in het voorjaar over voldoende veiligheidsmarges beschikte en geen nieuwe aanpassing diende uit te voeren.

In vergelijking met het voorgaande jaar, droeg zowel Entiteit I als Entiteit II in 2013 bij tot de vermindering van het overheidstekort; de federale overheid en de lokale overheid leverden de grootste bijdragen.

Het financieringssaldo van de federale overheid werd teruggebracht van 3,4 tot 2,5 % bbp. Die verbetering was het gevolg van een stijging van de belastingontvangsten, een daling van de primaire uitgaven, alsook een vermindering van de rentelasten. De kapitaaluitgaven namen fors af, aangezien ze in 2012 waren opgestuwd door de herkapitalisatie van Dexia. Dat effect werd deels gecompenseerd door een nieuwe toename van de overdrachten aan de andere deelsectoren.

Die van de federale overheid ontvangen extra overdrachten kwamen eens te meer grotendeels ten goede aan de sociale zekerheid. Net als in de voorgaande jaren, kon de verhoging van de sociale uitkeringen ermee worden opgevangen. Zo vertoonde de sociale zekerheid, die in 2012 een gering tekort had laten optekenen, in het verslagjaar opnieuw een evenwicht.

De rekeningen van de gemeenschappen en gewesten sloten met een evenwicht. De groei van de ontvangsten compenseerde de stijging van de primaire uitgaven. Er werden immers meer eigen belastingen geïnd voor die deelsector, met name in de vorm van successierechten. Tevens werden door de federale regering, ter uitvoering van het eerste gedeelte van de in de zesde staats hervorming bepaalde herfinanciering van de Brusselse instellingen, aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest extra middelen toegekend. Dat surplus aan middelen compenseerde de lichte daling van de krachtens de bijzondere financieringswet overgedragen ontvangsten. Tot de stijgende uitgaven behoren de lopende overdrachten aan de lokale overheid.

Het tekort van de lokale overheid liep terug van 0,4 tot 0,1 % bbp. Wat de inkomsten betreft, trok de lokale overheid profijt van meer overdrachten afkomstig van de gemeenschappen en gewesten alsook van de federale overheid. De overdrachten van de federale overheid naar de politiezones vertoonden een sterke toename, want in 2013 ontvingen die zones van de federale overheid, naast de ontvangsten uit het lopende jaar, ook de hun verschuldigde opbrengst van de boetes uit 2012. Al met al namen de uitgaven van de lokale overheid tijdens het verslagjaar af, aangezien de daling van de investeringen na de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van oktober 2012 ruimschoots de nieuwe stijging van de bezoldiging van de werknemers compenseerde. In 2013 betaalde de lokale overheid voor het eerst een bij de wet van 24 oktober 2011 ingevoerde bijdrage tot vrijwaring van een duurzame financiering van de pensioenen van de personeelsleden van de plaatselijke overheidsdiensten.

Kader 9 – Impact van de zesde fase van de staatshervorming en van de herziening van de bijzondere financieringswet op de overheidsfinanciën ⁽¹⁾

Acht politieke partijen die over een bijzondere meerderheid in het parlement beschikken, keurden op 28 november 2013 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en op 19 december in de Senaat een herziening goed van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, die voor het laatst in belangrijke mate gewijzigd werd in 2001. Die herziening is een essentieel onderdeel van de zesde staatshervorming, die op 1 juli 2014 van kracht zal worden. Zij preciseert en bepaalt de bedragen van het akkoord van 10 oktober 2011, waarvan de mechanismen in een artikel van het Economisch Tijdschrift werden uiteengezet ⁽²⁾.

BEVOEGDHEIDSOVERDRACHTEN NAAR DE GEMEENSCHAPPEN EN GEWESTEN

(in % bbp, raming op basis van de behoeften bij ongewijzigd beleid in 2015)

Gemeenschappen	2,8
waarvan:	
Kinderbijslag	1,5
Aspecten van de gezondheidszorg en de hulp aan personen	1,2
Gewesten	1,8
waarvan:	
Werkgelegenheidsbeleid	1,0
Diverse belastinguitgaven ⁽¹⁾	0,7
Totaal	4,7

Bronnen: Federale regering, NBB.

(1) Hypotheekleningen (enige woning), gebruik van dienstencheques en energiebesparende investeringen.

Naast meer politieke en institutionele aspecten, omvat de zesde staatshervorming een verdere overdracht van bevoegdheden van de federale overheid en de sociale zekerheid naar de gemeenschappen en gewesten. Berekend op basis van ramingen voor 2015, dat is het eerste volledige jaar waarin de hervorming van toepassing is, zou die overdracht ongeveer 4,7 % bbp bedragen. De uit begrotingsoogpunt belangrijkste overdrachten – ongeveer 2,8 % bbp – gaan naar de gemeenschappen. Het betreft de volledige kinderbijslag en diverse aspecten van de gezondheidszorg en de hulp aan personen, meer bepaald de opvangstructuren voor bejaarden. De gewesten krijgen additionele bevoegdheden, voornamelijk inzake werkgelegenheid en belastinguitgaven. Hierdoor zal het aandeel van de gemeenschappen en gewesten in de ontvangsten en de uitgaven van de gezamenlijke overheid aanzienlijk toenemen.

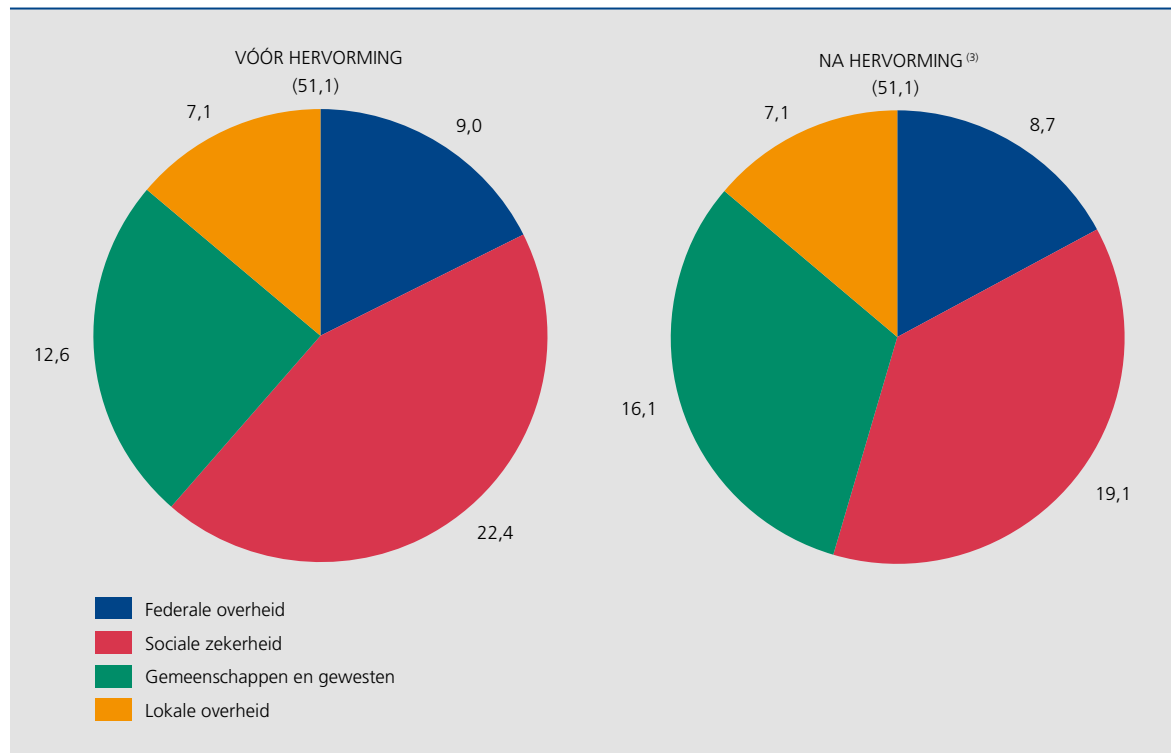
Een van de belangrijkste veranderingen die door de nieuwe financieringswet wordt ingevoerd, is de grotere fiscale autonomie voor de gewesten. Zo kunnen ze zogeheten uitgebreide opcentiemen opleggen voor een bedrag dat overeenstemt met ongeveer een vierde van de ontvangsten uit de personenbelasting, wat in 2015 ongeveer 2,9 % bbp is. De belastinggrondslag zal nog steeds worden bepaald door de federale overheid, die

(1) Bijzondere wet van 6 januari 2014 tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden.

(2) Bisciari P. en L. Van Meensel (2012), 'De hervorming van de wet betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten', *Economisch Tijdschrift*, NBB, juni, 67-89.

FINALE PRIMAIRE BESTEDINGEN VAN DE DEELSECTOREN VAN DE OVERHEID ⁽¹⁾

(in % bbp, ramingen aan de hand van cijfers van 2013 ⁽²⁾)

Bronnen: Federale regering, INR, NBB.

(1) De overdrachten tussen deelsectoren van de overheid zijn niet inbegrepen teneinde enkel de finale uitgaven in aanmerking te nemen.

(2) 2015 voor de bevoegdheidsoverdrachten.

(3) Ongerekend de overgedragen bevoegdheden aan de ontvangstenzijde (voornamelijk fiscale uitgaven en verlagingen van socialezekerheidsbijdragen).

eveneens de belasting zal blijven innen, maar de gewesten zullen zelf hun belastingtarieven en -schalen vaststellen. Aanpassingen door de gewesten kunnen de progressiviteit beïnvloeden, zij het in beperkte mate.

Naast die ontvangsten, zullen aan de gewesten voor het uitoefenen van hun nieuwe bevoegdheden extra middelen worden toegewezen op basis van fiscale sleutels, waaronder de personenbelasting. Die middelen zullen niet altijd de verwachte uitgaven dekken en het groeitempo ervan zal niet volledig aan de economische groei gekoppeld zijn. Daartegenover staat dat de gewesten voortaan een groei van de opbrengst van de personenbelasting zullen genieten die trendmatig de bbp-groei zal overschrijden, als gevolg van twee factoren: de progressiviteit van de belasting, enerzijds, en de vergrijzing van de bevolking, anderzijds, aangezien de pensioenen wel deel uitmaken van de belastinggrondslag, maar niet van het bbp.

In de tekst wordt bepaald dat een solidariteitsmechanisme wordt gehandhaafd ten gunste van de gewesten waarvan de opbrengst van de personenbelasting per inwoner lager is dan het nationale gemiddelde, maar de bepalingen ervan worden gewijzigd. Door deze wijziging zal het verschil tussen de respectieve aandelen van een gewest in de bevolking en in de opbrengst van de personenbelasting ten belope van 80 % worden gecorrigeerd.

Ook de gemeenschappen zullen extra middelen ontvangen om hun nieuwe bevoegdheden uit te oefenen, maar die zullen op basis van demografische sleutels worden toegewezen. Bovendien zullen die middelen niet volledig gekoppeld zijn aan de economische groei. De middelen waarover de gemeenschappen voor de uitoefening van

hun vroegere bevoegdheden, met name onderwijs, beschikken, zullen worden geherstructureerd en zullen bestaan uit, enerzijds, een dotatie verdeeld volgens het aantal leerlingen in de Franstalige en Nederlandstalige scholen en, anderzijds, een volgens een fiscale sleutel (personenbelasting) verdeelde dotatie.

Gelet op alle in de financieringswijze van de gemeenschappen en gewesten aangebrachte veranderingen, waarvan hier enkel de voornaamste werden vermeld, zouden sommige entiteiten over minder middelen beschikken dan in het vorige stelsel. Om ervoor te zorgen dat geen enkele entiteit middelen zal verliezen bij de overschakeling van de oude op de nieuwe wet, werd een overgangsmechanisme uitgewerkt in de vorm van een gelijkschakelingsfactor. De bedragen van die factor zullen voor tien jaar worden vastgelegd in nominale termen en zullen daarna gedurende de tien daaropvolgende jaren geleidelijk uitdoven.

Bovenop het overgangsmechanisme zullen de Brusselse entiteiten – het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de gemeenschapscommissies en de gemeenten – tegen 2015 extra middelen ten belope van ongeveer 0,1 % bbp krijgen. Die middelen zijn afkomstig van verschillende kanalen. Zo wordt, gelet op de netto-instroom van pendelaars in dit gewest, via een correctie een gedeelte van de inkomens van de pendelaars uit de twee andere gewesten in die middelen opgenomen. Een ander mechanisme zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vergoeden voor de inkomsten die het niet ontvangt op de lonen van de ambtenaren van de in Brussel gevestigde internationale instellingen. Andere middelen zullen worden aangewend voor specifieke uitgaven, zoals beveiliging, mobiliteit en tweetaligheidspremies. Een gedeelte hiervan komt vanaf 2012 ten goede aan de Brusselse instellingen.

Als bijdrage in de kosten van de vergrijzing zullen de gemeenschappen en gewesten voortaan aan de federale staat een bijdrage betalen voor de pensioenen van hun ambtenaren. Tot dusver werden in de praktijk de kosten van die pensioenen immers vrijwel volledig door de federale overheid gedragen. De weerslag ervan op de begroting zal groter zijn voor de gemeenschappen dan voor de gewesten, aangezien de eerstgenoemde meer werknemers in dienst hebben, met name de leerkrachten.

In juli 2013 werd ook een akkoord gesloten luidens welk de deelgebieden eveneens zullen bijdragen aan de sanering van de overheidsfinanciën. In 2014 zal van de aan hen toegewezen opbrengsten van de personenbelasting eenmalig € 250 miljoen worden afgehouden. In 2015 wordt een bijdrage van € 1,25 miljard verwacht, die in 2016 zal worden opgetrokken tot ongeveer € 2,5 miljard. Die structurele bijdragen zullen de vorm aannemen van besnoeiingen in de dotaties met betrekking tot het werkgelegenheidsbeleid voor de gewesten, in het aan de gemeenschappen toegewezen gedeelte van de personenbelasting en in de specifieke dotatie voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Bovendien zal van de deelgebieden een extra inspanning worden gevraagd, die zal oplopen tot 0,23 % bbp in 2030, door diverse dotaties vanaf 2017 minder nauw aan de economische groei te koppelen. Voor de gewesten betreft het met name de dotaties voor de nieuwe bevoegdheden inzake werkgelegenheid en belastinguitgaven, voor de gemeenschappen de dotaties voor de bevoegdheden inzake gezondheidszorg en hulp aan personen en de volgens een fiscale sleutel verdeelde middelen, en voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie de aan die instelling betaalde specifieke dotatie.

4.3 Overheidsschuld en -waarborgen

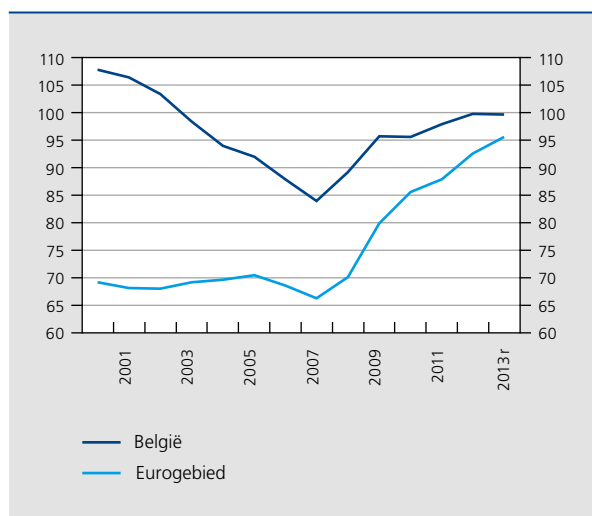
De overheidsschuld bleef onder de 100 % bbp

De schuldgraad van de Belgische overheid beliep eind 2013 99,7 % bbp, of 0,1 procentpunt minder dan het voorgaande jaar. In haar stabiliteitsprogramma van april had de federale regering zich ertoe verbonden de nodige

maatregelen te treffen om de schuldratio terug te dringen tot onder de grens van 100 % bbp.

De vrijwel stabiel gebleven schuldratio staat in contrast met de stijging die was ingezet bij het uitbreken van de financiële en economische crisis. De kapitaalinjecties en de kredieten die de overheid sinds 2008 aan de financiële instellingen en aan de perifere landen had toegekend, hadden immers sterk bijgedragen tot de stijging van de

GRAFIEK 84 GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD VAN DE OVERHEID IN BELGIË EN IN HET EUROGEBIED
(in % bbp)

Bronnen: EC, INR, NBB.

schuldgraad. Zo is de Belgische overheidsschuld sinds 2007 met 15,7 procentpunt toegenomen. Tijdens dezelfde periode steeg de overheidsschuld van het eurogebied met 29,3 procentpunt bbp, wat meer is dan de verslechtering in België. Het verschil tussen de schuldgraden van België en het eurogebied is derhalve verder gekrompen, tot 4,2 procentpunt bbp aan het einde van 2013.

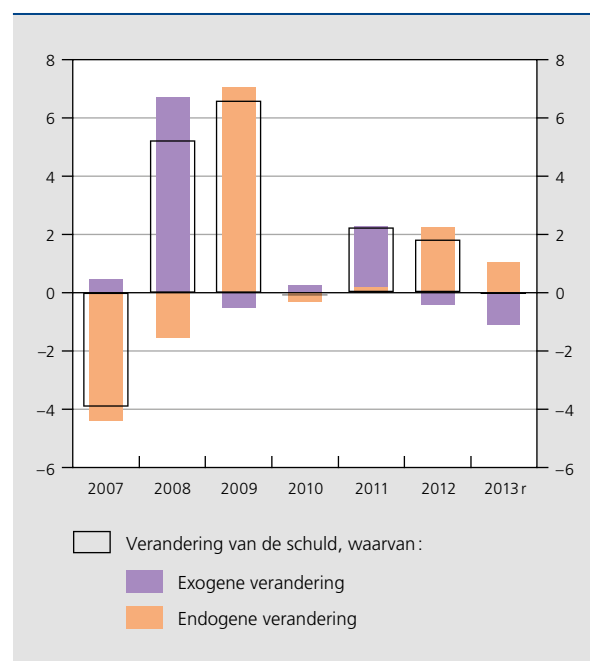
De stabilisering van de Belgische schuldgraad is het gevolg van ontwikkelingen in tegengestelde zin van de endogene en de exogene factoren.

De endogene factoren hebben aanleiding gegeven tot een toename van de Belgische schuldgraad met 1 procentpunt. Hun invloed wordt bepaald door, enerzijds, het verschil tussen de impliciete rente op de overheidsschuld en de groei van het nominaal bbp en, anderzijds, het niveau van het primair saldo. In 2013 was de groei van het nominaal bbp lager dan de impliciete rente en het primair saldo van 0,5% bbp was niet toereikend om de endogene schuld stijging te voorkomen. Sinds 2009, het jaar waarin het begrotingsoverschot omsloeg in een tekort als gevolg van de economische en financiële crisis, was het primair saldo doorgaans ontoereikend om te vermijden dat de overheidsschuld aandikte door de rentelasten.

De exogene factoren, zo genoemd omdat ze wel een impact hebben op de schuld maar niet op het financieringssaldo, hadden in 2013 een gunstige invloed van 1,1 procentpunt bbp op de schuld. Enkele exogene elementen hebben de schuld ratio evenwel opgedreven.

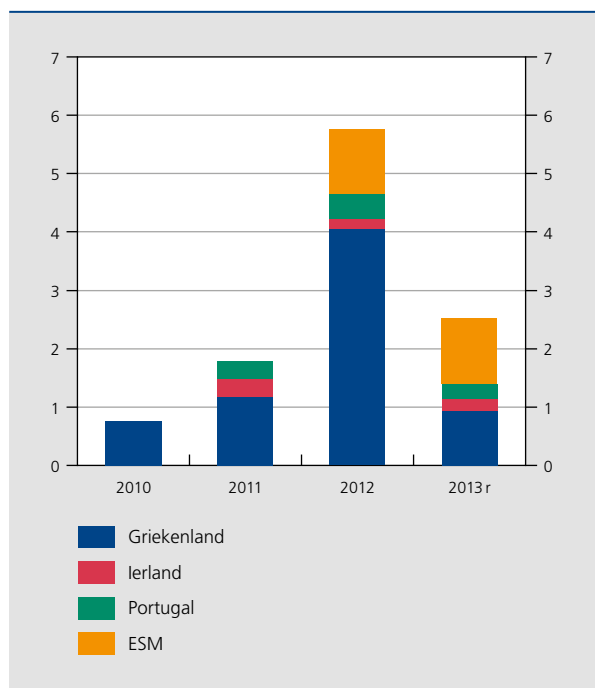
Zo werd de federale overheidsschuld rechtstreeks beïnvloed door de Europese overheidsschuldencrisis. In dat verband verzwaarden de steunverlening aan Griekenland, Ierland en Portugal via de Europese faciliteit voor financiële stabiliteit (EFFS), enerzijds, en de kapitaalbreng in het ESM, anderzijds, de schuld in 2013 met respectievelijk 0,4 en 0,3% bbp. Het gecumuleerde effect van de steun aan de met problemen kampende Europese landen die België sedert 2010 verleent in de vorm van bilaterale leningen en via de EFFS en het ESM, beliep 2,9% bbp. Andere factoren droegen evenwel bij tot een schuldverlichting tijdens het verslagjaar. Een daarvan was de nieuwe terugbetaling door KBC, ten belope van 0,5% bbp, van het kapitaal dat de overheid in die instelling had geïnjecteerd. Voorts verkocht de federale regering in 2013 activa. Ten eerste verkocht ze, in mei 2013, deelbewijzen in Royal Park Investments, ten belope van 0,2% bbp. De tweede verkoop, in november 2013, had betrekking op de deelbewijzen in Fortis Bank, voor 0,9% bbp. Vervolgens heeft de federale staat in december haar vordering op de EC met betrekking tot het Berlaymontgebouw overgedragen aan financiële instellingen, voor 0,2% bbp. De uitgiften en terugkooppremies maakten het dan weer mogelijk de schuld ratio voor het tweede opeenvolgende jaar aanzienlijk te drukken. In 2013 bedroeg hun neerwaartse invloed op de schuld ongeveer 0,4% bbp. Aangezien de rente

GRAFIEK 85 DETERMINANTEN VAN DE VERANDERING IN DE GECONSOLIDEERDE BRUTOSCHULD VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID
(in % bbp)

Bronnen: INR, NBB.

GRAFIEK 86 RECHTSTREEKSE IMPACT VAN DE OVERHEIDSSCHULDENCRISIS OP DE BELGISCHE OVERHEIDSSCHULD⁽¹⁾
(in € miljard)

Bronnen: EFFS, ECB, NBB.

(1) Rechtstreekse impact van de leningen aan andere landen van het eurogebied (bilaterale leningen aan Griekenland en leningen via de EFFS) en van de kapitaalinjecties in het ESM.

op de coupon van de effecten van de overheidsschuld gedurende het verslagjaar doorgaans boven de marktrente uitkwam, was de uitgifte- of terugkoopwaarde van die effecten over het geheel genomen hoger dan hun nominale waarde.

Gunstige voorwaarden voor het beheer van de schatkistschuld in 2013

In 2013 bedroeg het bruto te financieren saldo van de Schatkist € 40,4 miljard, wat nagenoeg overeenkomt met het saldo van 2012. De stijging van het bedrag aan vervallende leningen op middellange en lange termijn werd volledig gecompenseerd door de daling van het netto te financieren saldo van de federale staat.

Omdat de voorgestelde financieringsvoorwaarden gunstig waren, besloot de Schatkist uitgiften in euro op middellange en lange termijn – voornamelijk OLO's – te verrichten voor een bedrag dat ruimschoots hoger was dan de aanvankelijk vastgelegde doelstellingen, waardoor ze haar kortetermijnschuld fors kon verlagen. De gemiddelde looptijd van de schuldenportefeuille van de Schatkist nam

aldus toe van 7,2 jaar aan het einde van 2012 tot 7,6 eind 2013.

Na de invoering van de euro was een toenemende internationalisering van het houderschap van de Belgische overheidsschuld merkbaar. De financiële crisis leidde echter tot een ommekeer. Het ontstaan van de overheidsschuldencrisis en de moeilijkheden van de Belgische politieke wereld om na de verkiezingen van juni 2010 een regering te vormen, luidden een periode van grote onzekerheid in. Ondanks de aantrekkelijke rentetarieven, keerden de buitenlandse beleggers de Belgische overheidseffecten vervolgens de rug toe. Terwijl de nettobeleggingsstromen uit de rest van de wereld vóór het uitbreken van de crisis ruimschoots positief waren, liepen ze daarna aanzienlijk terug en in 2011 werden ze negatief. Ondanks de hernieuwde belangstelling van de buitenlandse beleggers in de loop van 2012, nam het buiten de grenzen aangehouden deel van de overheidsschuld verder af.

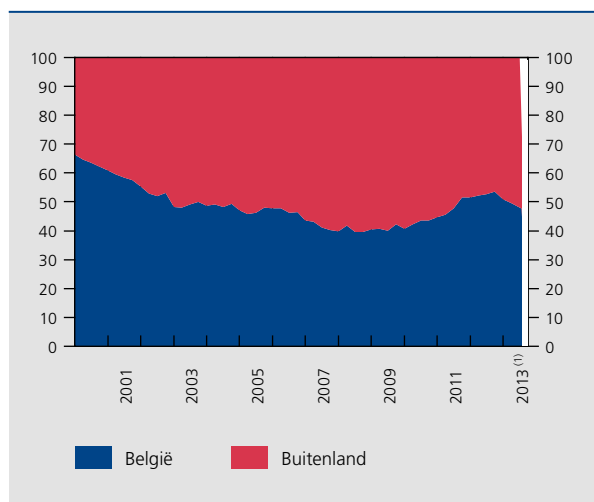
TABEL 28 FINANCIERINGSBEHOEFTE EN -MIDDELEN VAN DE FEDERALE OVERHEID
(in € miljard)

	2011	2012	2013 r
Bruto te financieren saldo	50,4	40,5	40,4
Brutofinancieringsbehoeften	42,9	33,5	33,0
Begrotingstekort (–) of overschot (+) ⁽¹⁾	18,9	8,0	5,7
Schuld op middellange en lange termijn met vervaldag binnen het jaar	24,1	25,6	27,3
In euro	24,1	25,6	27,3
In vreemde valuta's	0,0	0,0	0,0
Terugkopen en omruilingen (effecten met vervaldag in het volgende jaar of later)	7,1	7,0	7,4
Overige financieringsbehoeften	0,4	0,0	0,0
Financieringsmiddelen	49,5	48,0	46,7
Lineaire obligaties (OLO's)	40,9	43,0	42,3
Staatsbons en overige	8,6	5,1	4,4
Nettoverandering van de kortetermijnschuld in vreemde valuta's	–0,1	0,0	0,6
Verandering van het uitstaand bedrag aan schatkistcertificaten	–5,3	–3,4	–7,1
Nettoverandering van de overige kortetermijnschulden in euro en van de financiële activa	6,4	–4,1	0,1

Bron: FOD Financiën.

(1) Het begrotingssaldo is vastgesteld op kasbasis en houdt onder meer rekening met de financiële transacties die niet worden opgenomen in het financieringssaldo van de overheid dat, overeenkomstig het ESR 1995, wordt berekend op transactiebasis.

GRAFIEK 87 UITSPLITSING VAN HET UITSTAAND BEDRAG VAN DE BELGISCHE OVERHEIDSSCHULD NAAR HOUDER
(kwartaalgegevens, in %)

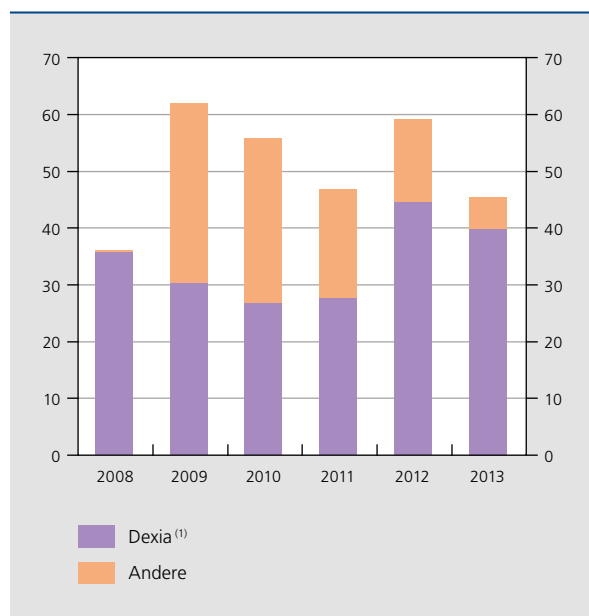
Bronnen: INR, NBB.
(1) Eerste drie kwartalen.

In 2013 werd de interesse van de buitenlandse beleggers voor de Belgische overheidsschuld bevestigd en steeg het percentage van de buiten België aangehouden schuld tot 51,9% aan het einde van het derde kwartaal. Deze krachtige vraag wijst op het vertrouwen van de markten in België en droeg er zeker toe bij de Belgische rentetarieven te handhaven op niveaus in de buurt van die in de landen van de harde kern van het eurogebied.

Daling van de aan de financiële instellingen verleende waarborgen

Tegen de achtergrond van de financiële crisis verleende de Belgische overheid, voornamelijk de federale staat, waarborgen aan financiële instellingen. Zolang ze niet

GRAFIEK 88 AAN DE FINANCIËLE INSTELLINGEN VERLEENDE WAARBORGEN
(in € miljard, gegevens aan het einde van het jaar)

Bronnen: INR, FOD Financiën, NBB.
(1) Aan de regelingen van 2008 en 2011 verbonden waarborgen.

worden ingeroepen, beïnvloeden deze waarborgen noch het financieringssaldo, noch de schuld. Hun bedrag – ongerekend de depositobeschermingsregeling – daalde in de loop van 2013 met € 13,7 miljard, tot € 45,4 miljard aan het einde van het jaar. Ondanks die sterke inkrimping vormen de waarborgen aan de financiële sector nog altijd een niet te verwaarlozen potentiële verplichting, die overeenstemt met 11,9% bbp. Het grootste deel van de garanties, namelijk € 39,8 miljard, houdt verband met de interbancaire financiering van Dexia, die bestaat uit het residu van het oude systeem dat dateert van 2008 en de waarborgen die werden verstrekt krachtens de regeling van december 2011.